

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 21 Şubat, 1929

Sayı: 117

SANAATTA HAREKET

(Mabat ve son)

Nakleden : VAHİT

Buna dair heykeltraşlıkta da bir misal istermisiniz? İşte size *Rude* namındaki kudretli san'atkarın meşhur Takızafer ayaklarından biri üzerine yontmuş olduğu *Marseillaise* ünvanlı eseri.

Açmış olduğu kanatlariyle havayı yaran ve tunçtan bir zırha bürünmüş bulunan *Hürriyet* timsali, *Sarılin silâha, vatandaşlar!* deye candan haykırıyor. Etrafındakilere cesaret vermek için sol kolunu yukarı kaldırmış, öteki eliyle de kılıcını düşmana doğru uzatıyor.

İnsan şüphesiz evvelâ onu görüyor, zira bütün esere hakimdir, gûya koşacakmış gibi ayrılan bacakları da bu ülvî harp destanını müthiş bir sakf gibi örtmektedir. Hatta insan onu işidiyor gibi oluyor: çünkü taştan olan ağzı gerçekten kulak zarını parçalayacak kadar feryat ediyor.

Bu nidasını ref eder etmez muhariplerin ileri atıldığı görülüyor.

Bu da vak'anın ikinci safhasıdır. Ortada kahraman tavurlu bir adam o ilaheyi selâmlayacakmış gibi miğferini sallıyor. Bunun genç oğlu da onunla beraber gitmek istiyor; kılıcını sıkarak

sanki: «Ben oldukça kuvvetliyim, ben bir erkeğim; gitmek istiyorum» diyor. Babası da ona mütefahirane bir şefkat ile bakarak göya: «gel!» deye cevap veriyor.

bir boruzan da askere doğru tehevürle borusunu çalıyor; rüzgâr bayrakları şakırdatıyor; mızraklar hep birden ileri yatıyor. İşaret verildi, artık mücadele başlıyor.

Calais şehrinin eşrafı

Vak'anın üçüncü safhası. ihtiyar bir asker, elbise ve echizesinin sıkleti altında iki kat olarak onlara iltihak etmeğe çalışıyor, zira biraz kudreti olan herkesin harbe gitmesi lâzım geliyor. Yüksek yaşının tesiriyle bitap olan diğer bir ihtiyar dahi askere temenniyatını terfik ediyor, elinin vaziyeti de onlara vermiş olduğu nasihatleri sanki tekrar ediyor.

Dördüncü safha. Bir tîrendaz yayını germek için eğilmiş;

Demek ki burada da gözümüzün önüne gerçekten bir dram konulmuş. Lâkin *Siter adasına seyahat* eseri *Mari-vaux*'nın ince komedyalarını hatırlattığı halde, *Marseillaise* terkibi de *Corneille*'in geniş bir faciasıdır. Zaten bu iki eserden hangisini tercih edeceğimi bilemiyorum; zira her ikisi de büyük bir dehaya delâlet eder.

Artık nakş ile nahtin tiyatrosu ile

rekabet etmeğe muktedir olmadıklarını söylemezsiniz zannedirim.»

- Tabii hayır!»

Bu esnada üstadın takdire lâyık olan *Bourgeois de Calais*, yani «*Calais şehrinin eşrafı*» ismindeki eserlerinin bir fotoğrafı gözüme ilişti. Dedim ki:

— Dersinizden istifade ettiğimi size ispat etmek için, ister seniz onu en güzel eserlerinizden birine tatbik edeyim; çünkü şim-

di bana öğretmiş olduğunuz prensipleri, görüyorum ki, siz bizzat mevkii icraya koydunuz.

Bu eserinizde tıpkı *Watteau* ile *Rude*'in şaheserlerinde tarif etmiş olduğunuz müteakip sahnalar farkediliyor.

Nazari dikkati evvelâ celbeden ortadaki heykeldir. Başını vakar ile eğmiş, hiç bir tereddüt ve ya korku eseri göstermiyor. Nazarını kendi içine, kendi ruhu üzerine çevirmiş olduğu halde temkin ile ileriliyor. Biraz sallanıyor ise bu da uzun bir muhasara esnasında oğradığı mahrumiyetler sebebiyledir. Ötekilere gayret veren odur: bu şehir ahalisinin katlolunmaktan kurtulması için galip düşman eşraftan altı kişinin ölmesini şart koymuş olması üzerine ilk ileri atılan *Östaş* namındaki bu adamdır.

Yanındaki da ondan daha az cesur değil. Lâkin kendi halinden dolayı vakıa nâle ve feryat etmiyor isede kendi beldesinin teslimi onu dehşetli bir eleme giriftar ediyor. İngilizlere teslim edeceği anahtarı elinde tutarak bu zarurî hakarete tahammül edebilecek kuvveti bulmak için bütün vücudunu geriyor.

Bunların solunda daha az cesareti olan bir adam görülmektedir; çünkü hemen de pek acele yürüyor ve kararını artık vermiş olduğu için azap ve işkence

saatine kadar olan müddeti sanki mümkün olduğu kadar kısaltmağa çalışıyor.

Bunların arkasından da kafasını iki eli arasında sıkarak

genç işte bir altıncı zat. Henüz mütereddit görünüyor. Dehşetli bir endişe ile yüzü büzük bir haldedir. Acaba zihnini işgal eden onun sevgilisinin hayali

midir?.. Lâkin arkadaşları yürüyorlar: onlara yetişiyor ve sanki kaderin silâhına teslim eder gibi boynunu uzatıyor. Zaten her ne kadar bu üç kişi ilk üçünden daha az cessus iseler de gene takdire lâyıktırlar. Çünkü onların fedakârlığı kendilerine ağır geldiği nisbette daha değerli ve kıymetlidir. Demek oluyor ki sizin bu heykellerinize bakarak herbirinin ruhundaki metanete göre icra ettiği faaliyeti takip etmek mümkün oluyor ve en yaşlılarının yavaş yavaş tesir ve nüfuzuna uğrayarak yürümeğe birer birer karar verdikleri de görülmüyor. Bu ise hiç şüphe yoktur ki, sanatın sahne noktai nazarından olan kıymeti hakkındaki fikirlerinizi en iyi teyit etmektedir.»

— Eğer benim eserim hakkındaki teveccüh ve hüsnünazarınız pek fazla olmasa idi, teslim ederdim ki, azizim *Gsell*, siz benim maksatlarımı pek mükemmel bir surette fark ve temyiz ettiniz.

"Hele heykellerimin her birindeki kahramanlık derecesine göre tasnif ve tevzi tarzını pek iyi idrak eylediniz. Bu tesiri bir kat daha belli etmek için ben - belki de biliyorsunuz - heykel-

Marseillaise

kendini şiddetli bir yeise kaptırmış olan biri geliyor. Belki karısını, çocuklarını, kendince aziz olanları, dünyada istinadgâhsız olarak brakacağı kimseleri düşünüyor.

Eşraftan bir beşincisi, gûya müthiş bir kâbusu defetmek istiyormuş gibi eliyle gözlerini kapıyor, ve ölüm ona o derece korku veriyor ki adeta sendeliyor.

Hasılı diğerlerinden daha

Hikâye:

İki Rakip Artist

Bu iki şair mektep sıralarından beri birbirlerini kıskanırlardı.

İkisi de hali vakti yerinde iki ailenin çocuklarıydı.

Küçük yaşta yaşamak derdine düşmedikleri için bir çok seneler dünyada san'attan, şiirden daha ehemmiyetli bir şey bulunabileceğine inanmamışlardı.

İkisi de oldukça okunuyor ve beğeniliyordu.

Hüseyin Vedatın yazılarında bir olgunluk, kuyumcunun bütün itinasile işleyerek son şeklini verdiği eserlere mahsus pürüzsüz bir güzellik vardı. Hasan Nejada gelince, onda bilâkis bir tereddüt, bir ne istediğini, ne düşündüğünü pek bilememe sıkıntısı sezilirdi.

Bu şüphesiz Nejadın zararına bir şeydi. Fakat Hüseyin Vedat nedense bunu pek iyi bir alâmet saymaz, içinde neler sakladığı belli olmayan bir karanlıktan korkar gibi korkardı.

* * *

Hüseyin Vedat genç ve güzel bir dul ile sevişti.

Bu kadın zengin bir Mısırlıydı. Genç şair müstakbel eşini şüphesiz böyle düşünmemişti. Fakat

ne de olsa bu zenginlik onların birbirile evlenmesine ciddi bir mani teşkil edemezdi.

Yeni aile düğünden sonra Mısıra gidip yerleşti.

Orada zengin bir hayat geçirmeğe, seyyah kuşlar gibi güzel mevsimler ortasında memleket memleket dolaşmağa başladılar.

Mamafi, bu hayata rağmen Hüseyin Vedat san'ata ve şiire umulmaz bir vefa ve sedakat gösterdi.

Etrafını saran bin çeşit eğlence arasında en mes'ut vakitleri gene kitaplarıyla yalnız kaldığı, kendi kendine düşündüğü ve şiir yazdığı saatler oluyordu.

* * *

Hüseyin Vedat bir gün İskenderiye sokaklarında eski bir İstanbul arkadaşına tesadüf etti. İstanbuldaki efendisi namına Mısırdan mal almağa gelmiş Niyazi isminde ehemmiyetsiz bir tüccar kâtibi.

Yeni mevkilerindeki farka rağmen Hüseyin Vedat onu gene umulmaz bir vefa ve sadakatla kucakladı, öptü, koluna takıp büyük meclislere götürmekten,

dostum diye takdim etmekten utanmadı.

Niyazi Vedat ile Nejat arasındaki ezeli davayı biliyordu. Bir akşam yarı ciddi, yarı da kendine gösterilen ikramlara bir mukabele olarak dedi ki:

— Madem ki bu kadar yakın iki dostuz. Açık konuşmama müsaade et. Nejatla sen iki uzlaşmaz rakipsiniz, çok sevişmenize rağmen birbirinizi yere vurmağa çalışırdınız değil mi?

Vedat kaşlarını çatarak, sert bir çehre ile;

— Ne münasebet? dedi.

Öteki aldırmyarak devam etti:

— Münasebetsizliğimi doğruluğuma bağışla da devam edeyim.. Evet siz sonu ne zaman geleceği belli olmıyan bir boks maçına tutuşmuştunuz... Bence artık netice göründü...

— Mağlup benim değil mi?

— Hayır. Bilâkis mağlûp Hasan Nejattır. Artık göynün rahat olsun...

Vedat bu bahiste Niyaziden ehemmiyetli bir lâkırdı ve fikir beklememekle beraber gayri ihtiyarî alâkadar oldu ve sordu:

— Anlat bakalım öyleyse...

— Nejat mağlûptur. Çünkü zavallının işleri hiç iyi gitmedi.

lerimi Calais şehri belediye dairesinin önünde, adeta bir sürü nikbetlerin ve fedakârlıkların canlı bir silsilesi gibi, birbirinin arkasında ve meydanın doğrudan doğruya döşeme taşları üzerinde tespit ettirmek istemiştim. Bu suretle benim bu eşhasım belediye dairesinden talimîgâha doğru ilerliyor gibi görünmüş

olurlar, ve bunlarla hemen dirsek dirseğe temas edecek olan şehir ahalisi de kendilerini bu kahramanlara bağlayan tesanüdü daha iyi hissetmiş bulunurlardı. Zannederim ki bunun hasıl edeceği tesir de daha kuvvetli olurdu. Lâkin benim teklifim reddedildi ve zarafetsiz olduğu kadar fazla olan bir kaidenin yapılması

talep olundu. Bunda hiç isabet etmediler, ondan eminim.»

— Artisler, heyhat! daima efkârı umumiye teamülâtını hesaba katmak zaruretindedirler. Ne mutlu onlara ki güzel hayallerinin hiç değilse bir kısmını kuvveden file çıkarabilirler!

VAHİT